

Відгук

офіційного опонента, кандидата історичних наук, доцента кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету Невинної Галини Ярославівни на дисертацію

Іванова В'ячеслава Олександровича

«Політика СРСР щодо Фінляндії у 1939-1944 рр.: історіографія»,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.06. – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Тема, яку обрав для вивчення Іванов В.О. є досить актуальною для сучасної української історичної науки. Україна, перебуваючи у стані гібридної війни, має можливість перейняти досвід боротьби з тією самою агресивною державою-сусідом, якій протистояла і Фінляндія у першій половині – середині ХХ століття. Вивчення методів військової та дипломатичної політики, використання переваг геополітичного положення маленькою Фінляндією може стати прикладом для сучасних українських еліт.

Аналіз дисертації Іванова В.О. свідчить, що дисертант торкається актуальних питань вивчення радянсько-фінського збройного протистояння в середині ХХ століття. Автор зробив спробу актуалізувати невідомі раніше джерела, інтегрувати українську історіографію в європейський і світовий інформаційний простір. Дисертант справедливо наголосив, що на сучасному рівні розвитку історичної науки принципового значення набувають поглиблені дослідження окремих проблем історіографічного процесу, які, у свою чергу, дозволяють не лише збагатитися досвідом минулих поколінь та досягти дальшого поступу, а й застерегти наступні від уже зроблених помилок та осмислити актуальні проблеми спадковості й розриву історіографічної традиції.

Також Іванов В.О. розкрив український аспект складової радянсько-фінських відносин, спираючись на праці істориків Західної Європи, а також

дослідників української гельсінської історичної школи. Цей момент надає особливої значущості дослідженню дисертанта.

Теоретичною основою даного дослідження є пласт наукової, науково-популярної і дидактичної літератури, яка досі не отримала належної історіографічної оцінки. У дисертації проаналізовано стан дослідження проблеми на основі наукових надбань історичної науки, критичного переосмислення та узагальнення наявної літератури; в контексті еволюції історіографічного процесу визначено і класифіковано джерельну базу дисертаційного дослідження, обґрунтовано її вірогідність і репрезентативність для досягнення поставленої мети, а також ступінь інформаційної насиченості історіографічних джерел.

Спираючись на висновки, зроблені в процесі розкриття актуальності обраної теми, а також аналіз стану її наукової розробленості попередниками, дисертантом з наукових позицій визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, окреслено його хронологічні й територіальні межі. Наукові завдання відповідають досягненню поставленої мети. Наукова новизна полягає у висвітленні важливої та невивченої дотепер теми, яка раніше не стала предметом наукових досліджень. Дисертація є чітко структурованою, зміст та основна частина підпорядкована досягненню мети та завдань дослідження. Основні висновки і узагальнення відповідають поставленим меті та завданням.

У ході роботи над дисертацією здобувачу, на нашу думку, вдалося втілити концептуальну ідею, яка полягає в комплексному дослідженні питань, які пов'язані з взаємовідносинами СРСР та Фінляндії під час Другої світової війни в історіографічній думці 1945–2017 рр. Дисертант ввів до наукового обігу праці, які раніше не використовувалися як вітчизняними, так і радянськими, російськими авторами в питанні дослідження орієнтирів зовнішньої політики Фінляндії в 1939–1944 рр. Іванов В.О. комплексно проаналізував, яким чином змінювалася політика СРСР щодо Фінляндської Республіки з серпня 1939 по вересень 1944 рр., підходи, методи й засоби

радянського керівництва в контексті формування нового зовнішньополітичного курсу відносин з Фінляндією.

Мета і завдання, які поставив перед собою Іванов В.О., отримали у його роботі належне розв'язання. Це дозволило здобувачу отримати низку нових результатів, зробити суттєві узагальнення та висновки, що відображають особистий внесок автора.

У першому розділі – «Історіографія, методологія та джерела дослідження» – автор подав огляд наукової літератури й джерельної бази, а також охарактеризував методологічні засади дисертаційної студії.

У другому розділі «Історіографія радянсько-фінляндських відносин на початку Другої світової війни» Іванов В.О. проаналізував дослідження в наукових працях взаємовідносин між Радянським Союзом та Фінляндією на початку Другої світової війни і спробував відповісти на питання, за яких обставин та умов нейтральна Фінляндія була втягнута до воєнного конфлікту між демократичними (Англія, Франція, США, Нідерланди, Бельгія, Данія, Норвегія тощо) та тоталітарними країнами (СРСР, нацистська Німеччина, фашистська Італія, Угорщина, Румунія, Словаччина, Незалежна Держава Хорватія, Японська імперія), ставши на бік гітлерівської коаліції держав, методи та підходи до питання участі Фінляндії у німецько-радянській війні 1941–1945 рр. як окремого військового конфлікту загальної складової Другої світової війни.

Третій розділ «Радянсько-фінляндські відносини в період завершення участі Фінляндії у Другій світовій війні в інтерпретаціях дослідників» автор присвятив аналізу питань, пов'язаних з виходом Фінляндії із Другої світової війни, поступовим розпадом гітлерівського блоку держав поряд із іншими питаннями військово-політичного змісту. Досліджуються концепції розробки та побудови в історіографії чинників, які не тільки визначили фінляндську зовнішню політику на завершальному етапі Другої світової війни, але й сприяли побудові нової системи міжнародних відносин, які визначали радянсько-фінляндські зв'язки до самого розпаду СРСР у 1991 р. і певною

мірою відображали радянське військово-історичне бачення подій «Війни-продовження» 1941–1944 рр.

Робота складається зі вступу, трьох розділів (дев'ять підрозділів), висновків, списку використаних джерел і літератури (743 найменування), що відповідає встановленим кваліфікаційним вимогам і не викликає заперечень.

Дисертація виконана в рамках наукової тематики історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Українська нація в загальноєвропейському вимірі: історія та сучасність» (державний реєстраційний номер 11БФ046-01) та пов'язана із науковими дослідженнями кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Повнота викладу основних положень і висновків за темою дослідження, окрім тексту самої дисертації, розкрита і пройшла апробацію в опублікованих працях здобувача, зокрема у 8 статтях у наукових фахових виданнях і матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, перелік яких наведений у списку використаних джерел і авторефераті дисертації. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації встановлено.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Іванова В.О., слід висловити деякі побажання, зауваження та рекомендації:

- дисертант аргументовано визначив хронологічні рамки дослідження, проте частково відійшов від них, а саме: визначивши період дослідження 1939-1944рр., автор значну увагу приділяє 1945 року, оскільки англійська і американська історіографія визначає час виходу Фінляндії з Другої світової війни - травень 1945 року, натомість радянська, сучасна російська та частково фінляндська історіографічні школи вважають, що це відбулося у вересні 1944 р. (с.19). Враховуючи дані розбіжності, рекомендуємо підняти верхню хронологічну межу до 1945 року. Окрім того, спостерігається двовимірність у визначенні хронологічних меж дослідження, а саме –

прослідковується дві верхні межі дослідження : 1944 і 2017 роки (с. 21);

- також дещо розмитими є географічні межі представленого дослідження;
- у практичному значенні, на нашу думку, варто підкреслили значимість даного дослідження для перейняття досвіду вироблення стратегії протистояння України агресії РФ, на прикладі радянсько-фінських відносин періоду Другої світової війни;
- варто зазначити, що автор оминув своєю увагою праці скандинавських істориків, зокрема шведських авторів. На нашу думку, вивчення ще такої історіографічної спадщини якісно доповнило б і так досить ґрунтовне дослідження Іванова В.О.;
- варто звернути увагу на переклади російських текстів українською мовою з метою уникнення русизмів, калькових висловів;
- в окремих випадках у тексті трапляються завеликі абзаци, які доцільно зменшити, як і окремі речення, у яких, через словесну переобтяженість важко вловити головну думку;
- у тексті трапляються незначні технічні помилки та неточності.

Однак дані зауваження не применшують наукової цінності дисертації Іванова В'ячеслава Олександровича, котре розв'язує важливе наукове завдання, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.06. – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни.

Доцент кафедри політичних наук

Рівненського державного
гуманітарного університету,

кандидат історичних наук

Г.Я. Невинна

Невинна Г.Я.
О.В. Момо
січня 18.